

მეცემსი

1883-1890

«მეცემსი» გამომცემის თვეში ორჯერ, ყოველი თვის თხუთმეტს და ოც-და-ათ რაცხეუბა.

გ ა ზ ე თ ი ს უ ა ს ი :

«მეცემსი»	«მეცემსი» რუსული გამომცემით
12 თთვი 5 მან.	12 თთვი 6 მან.
6 — 3 —	6 — 4 —

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაცხადება შეიძლება ამაღრესით: ვა *Копиялы, Въ контору редакци и „Мижесми“ (Пастыр).*

ყველა სტატუები და კორექსონდენციები, რომელიც რედაქციაში იქნებოდა გამოგზავნილი დასაბეჭდავად, უფოდ ვრცელად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთან სულ-მოწერილი, ავტორთან გამოგზავნილი სტატუები შეიძლება ხან-დის ხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდონ.

სტატუა, რომელიც არ დაიბეჭდებოდა, სამი თვის განმე-ლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაუბრუნოს

სტატუები მიიღებენ რუსულ ენაზე და წერილიც და თარგმნით დაიბეჭდებოდა.

შინადასა: სარწმუნოების მდგომარეობა ძველად აფხაზელებსა. — «მეცემსი»-ს კორექსონდენცია შიდა-ნის მ.ზრდად. — წერილი რედაქციაში მამართ. — საისტორიო მასალა. — უფრანკ-გაზეთებიდან. — ახალი ამბები და შინაშენები. — სიტყვა. — შეწირულება — განცხადება.

სარწმუნოების მდგომარეობა ძველად აფხა-ზელებსა.

შავი ზღვის ნაპირის მკვიდრთა სარწმუნოებაზე დიდი ზედ გაველენა ჰქონდათ ბერძენებს და რომაელთ, რომელთა მდღობლობაში იმყოფებოდა ეს მხარე უწინდელს დროში. ბერძენები და რომაელები იმ დროს კერპო-თაყენის-მცემელი იყვნენ და სწობითადაც მტად ძირს იდგნენ. და რასაკვირველია, რომ ამისთანა ხალხთან დახლოება ცუდ ზედ-გაველენას იქონიებდა აფხაზელების სარწმუნოებასა და ზნე-ჩვეულებასზედ. თუმცა აფხაზელებს მახლობლად, სახელობ, ჰონიის სა-მეგროში, რომლის შემთავრესი ქალაქი იყო დიოსკო-რია—სოხუმი, სცხოვრებდნენ ისრაელინი, ჰეშმარიტი ღმერთის თაყენის-მცემელინი, მაგრამ ამ მცირე ხალხს იმოდენი კერპო-თაყენის-მცემელი ხალხი ცხეია გარე-შემო, რომ მათი სარწმუნოება თან-და-თან ფერს ცვლილობდა და მახინჯდებოდა. რომიდან აფხაზე). შიდაც გაგრძელდა უღმერთობა, ანგარება და სხვა-

და სხვა ბოროტებანი; ასე რომ აფხაზელებს ამ მხრით კიდევ ვადაპარებს რომაელებს და ბერძენებს. მთელი აფხაზეთი მოიფინა საკერპოებით, სადაც ხალხი უხედა სწირავდა თავის ღმერთებს სხვა-და-სხვა მსხვერპლს.

თუმცა ეს ასე იყო, მაგრამ აფხაზელებს ყოველთვის სწამდათ ერთ უმაღლესს არსებას, რომელსაც იმავე თვისებას აწერდენ, რასაც ჩვენ ვაწერთ ჰეშმარიტს ღმერთს; მაგრამ ამავე დროს აფხაზელებს ფიქრობდნენ, რომ ეს უმაღლესი არსება მუდამ მონაწილეობას იღებს კაცის საქმეში, სასტიკად სდევნის კაცობრიობას და შეუბრალებლად სჯის კაცს ყოველ-ვე ცუდი საქმისათვის. თითქმის აფხაზელებს ისრაელების მსგავსი წარ-მოდგენა ჰქონდათ ღმერთზე. აფხაზელები თავიანთ ლოც-ვებში, რომელთაც კითხულობდნ მსხვერპლის შეწირ-ვის და საძლირო მოკმედებათა შესრულების დროს, ამბობდნენ: ახ-და-ჟ, რომელიც ნიშნავს: «უფალა, მეუ-ფეო, დილა». ანუ ახ-და-ჟ: **ზადაპას-სხა-ურა**, რომელიც ნიშნავს: «ღმერთო დილა, მოწყალეო, მრავალ-მოწყალეო». აქედან სწანს, რომ აფხაზს ღმერთი

სასტუკ არსებდა მიანჩნათ, მაგრამ სწამდათ კი, რომ ეს არსება ამავე დროს იყო მოწყალე და შემბრალებელი. თუმცა აფხაზებს სწამთ ერთი უმთავრესი ღმერთი, მაგრამ ამავე დროს სწამთ მრავალი სხვა ღვთაებანი, რომელნიც აფხაზების აზრით გაჩენილნი არიან ქვეყნისა და კაცის შექმნის წინადა. ეს არსებანი აფხაზებს მიანჩნათ შუამაღლაღ ღმერთსა და კაცთა შორის.

ღმერთი აფხაზების ამ არსებით კაცებთან, როცა საქორთა ეისიძეს დასჯა, ანუ როცა საქორთა, რომ ეისძეს მიანჩიოს მოწყალეობა.

აფხაზებს, როგორც გუთნათლებელ ხალხთ, სწამთ მრავალი სხვა არსებანი, რომელთაგან თითოეულიც, თითქოს, აქვს თავისი საკუთარი დანიშნულება. აფხაზების აზრით ბუნების ყოველ მოვლენას ჰყავს თავისი საკუთარი ღმერთი. საკირეელოა, რომ აფხაზებს თავიანთი ღმერთების გამოხატულება არა ჰქონიათ და არც დღეს აქვსთ.

აფხაზები უმთავრეს პატრესა სცემენ ღვ. აფხაზის— ხენა-თესვის მფარველს. ამ ღმერთს ოჯახურ ევერეზიან წელიწადში: მარტო და ნოემბერში, როცა სიმიდის მიწაზე გათავდება. ლოკვის დროს არ იციან განსაკუთრებით დღესასწაულობა. თითოეული ოჯახი კერძოდ დღესასწაულობს. ამ დღეს სკამენ მარტო სამარხოს და იმასაც მარტო პურს და ხოსს. ლოკვილობს სახლის უფროსს, რომელიც ევერება ღვ. აფხაზის, რომ მან კი შემოსავალი მისცეს მას და ერთი წლის მოუსაჯელობა დააჯილდოვოს მომავალი წლის კარგი მოსავლით.

აქტაზ—მფარველი შინაური პირთუყვებისა. ამ ღმერთს ევერებთან შაბათობით. მსხვერპლად სწირავენ რძისგან გაკეთებულს საქმელებს ან და ძუძუ მწოვარ ხბოს, ეისაც კი შეუძლია. საქმელებს ხმარობენ ქაშას, რომელსაც ამჟღებენ ახალი ხბოიანი ძროხის რძისაგან. აფხაზების აზრით არ შეიძლება ახალი ხბოიანი ძროხის რძის ხმარება, სანამამდის მსხვერპლი არ შეეწირება აქტაზს; წინააღმდეგ შემთხვევაში ძროხის ხბო აღარ გყოლებს. შარეუ ქეპიასა, ანუ თევზისა, რომელშიაც ასხია ქაშა, დაღვებთან მწყეპსნი, შემდეგ რომელიც მათში ყველაზე უფროსია, ის წვითხავს ლოკვის: ამ ლოკვაში იგი ევერება აქტაზს ჯოგის გამრავლებას და მტაცებელ ნადირთაგან დაფარეს; შემდეგ სამ კოვზ ქაშას დასახმს იქვე მახლობლად მდგარ მაკალზე; რომელშიაც აწყვია ნაკვერცხლები, დანარჩენ ქაშას შესკამენ იქ დამსწრენი. როცა მსხვერ-

პლად ხბოს სწირავენ, მაშინ მისი ხორცის რამოდენიმე ნაჭერს ჩაადებენ ცეცხლში.

აქვეყნა—ღმერთი ტუცებისა და ყველა გარეულ ნადირთა. ამ ღმერთს მონადირეები დეკემბრის შუა რიცხებში და ან განთავებს სწირავენ მსხვერპლს სანადირებო წასლის წინ. მონადირეები გამოიღებენ ფულებს, ამ ფულით ყიდულობენ თხას, ანუ ცხვარს, რომელსაც ჯერ შესწავავენ, მერე უფროსი მონადირე ლოკვილობს და ევერება აქვეყნას ნადირობის დროს გამარჯვებას და შემწეაი მსხვერპლის ხორცის შოგებით ნაჭრებს ჰყრის ცეცხლში.

დზიზ-ღან—მფარველი წლისა. ამ ღვთაებას ევერებთან მარტო ქალები, მაგრამ ყველანი კი არა. მარტო ისინი, რომელნიც განსხვავდებიან თავიანთი კარგი ყოფა-ქცევით და ცხოვრებით. უფრო ხშირად ევერებთან ამ ღმერთს ახლოდ გათხოვილი და ახლოდ დალოკინებული ქალები. მსხვერპლად სწირავენ ქათამს და ხაჭაპურს. ამ შესაწირავს სკამენ მარტო ქალები და, თუ ეინიცობა, კაცი დაესწრა ამ დროს, იგი დისჯება რამე სენით. მოხუცებული ქალები, რომელთაც ეს ლოკვა იციან, სწავლობენ აგრეთვე ბებიაობას და კი საჩუქრებსაც იღებენ.

ღვ. აქტაზ-საღატ ას-ღუ—მფარველი კაცთა აზრისა. ამ ღვთაებას ევერებთან წელიწადში ერთხელ როგორც კაცები, ისე ქალები, ლოკვა და მსხვერპლს შეწირვა ხდება სადმე გამოიღო ადგილზე. წიწილებში ირჩევენ ვაჩის, რომელსაც სჭირან ბიბილოს. ამ დღიდან ვე ეარიკა თოვლად წმინდად და მისი ხორცის შემკა არ შეიძლება. როცა წიწილა გამოიღება, იმას დაკლენ და ხარშენ უშარილოთ და უსანელებლოდ უმატებენ ოთხ პატარა ოთხ-კუთხიან პურს და ყველა ამებს აწყობენ გობზე. მლოკველი იღებს მსხვერპლს და ქოთნის ნატებს, რომელზედაც ჰყრია ნაკვერცხლები და ფარულად გამოდის სახლიდან, რომ იგი არაფერ შეწინოს. ნაკვერცხლებზე და ჰყრის საქმელს და ამ სახით შეევერება ამ ღმერთს; ღვ. აქტაზ-საღატ ას-ღუ! შენ, რომელოც მართავ კაცის გონებას, განათლე ჩემი გონება, შენი ნათელით, დამიფარე მე ყოველივე ცული საქმისაგან, და მასწავლე მე, რათა ყველასთან მშვიდობიანად ვცხოვროვა. ამის შემდეგ მლოკველი პურის და ხორცის პატარა ნაჭრებს სდებს ნაკვერცხლებზე, ხოლო დანარჩენი მსხვერპლით ბრუნდება სახლში და ევატეება რო-

გორც შინაურებს ისე სტუმრებს, რომ მათ ისაუბრონ. თუ მლოცველი უსმის თვისებისა, მაშინ არც მალობედნი და არც უცნობნი არ ევარებათ მსხვერპლს.

შეშნ—მფარველი სამქედლო ჭეინკალის ხელობისა. ამ ლეთაგებს ევედრებიან ახალი წლის წინა დღით. სახლის უფროსი ჰკლავს ხმოს ანუ ცხვარს, ხოლო მისი ცოლი სათითაო მამალს ოჯახის თითოეული წევრისათვის და აშხადებს ხაჭაპურებს. **დაკლული** ცხოველების ღვიძლს და გულს შესწვენ ცალკე; შემუფრის მაგიერ ხმარობენ თხილის ახლად გაცემულ ბუღ ჯონს. შემდეგ მომზადებული მსხვერპლი მიიჭებს სამქედლურში, მქედლო ყველა თავის ხელსამწყობს ალაგებს გრდენლზე, რომლის მახლობლად სდებენ მაყოს ნაკვერცხლებით. შემდეგ მთელი სახლობა რჩოქებს გრდემლის გარშემო. მქედლო იხიის ყაბალახს, იხსნის სარტყელს. იღებს ხელში წმინდა სანთელს, ნაკვერცხლებზე ჰყრის საქმევებს— და კითხულობს ლოცვას, რომელშიაც სთხოვს თავის ღმერთს დღევანდლობას და მასთან ევედრება, რომ მისგან დაკეთებული ყველა ხელსამწყობი სასარგებლო იქნება. ამის შემდეგ მქედლო მწეადის და ხაჭაპურების ნამცეცებს ჰყრის ცეცხლში. მერე სახლის უფროსი ოჯახის თითოეულ წევრს ურიგებს ხორცის და ხაჭაპურის ნაჭერს. ამანებს სჭამენ და ზედ აუოლებენ სამ ყლად ღვინოს, რომელიც განსაკუთრებით ამისათვის არის მომზადებული ყურძნის და წურვის დროს და ინახება სამქედლურში. ამ ღვინოს ვერც სახლის უფროსი და ვერცარავნი სხვა ვერ მიეცაობა.

ატხაზების აზრით ღმერთი, რომლის სახელი ამაოდ იქმნა ხმარებული, დაუყოვნებლივ სჯის დაშნა. შავებს იმ საშუალებით, რა საშუალებაც მოიპოვება მის ვანკარგულებაში. მაგალითად ის, ვინც იხმარს ჯფის სახელს ამაოდ, არ შეიძლება დასჯილ იქმნეს რკინის რაიმე ხელსამწყობით, რადგან ეს უკანასკნელი არის შეშნის ლეთაგების საკუთრება. შედეგად უფრო იფრცებს ამ შეშნის ლეთაგების წინაშე ხალხი. შიკო ორ გვარია: სამქედლოში და მინდორში.

სამქედლოში ფიცო ხდება ამ სახით: მქედლო გრდემლზე დებს კვერს და იქვე სდგება. ხელებს გულზე იწყობს; ფიცის მიმღები პირი დგება გრდემლის მკარე ხეარზე, მქედლის პირ დაპირ, ხო-

ლო ის, ვისიც გამო ფიცს იღებენ, დგება ცოტა მოშორებით. დასაფიცებელი იღებს ხელში კვერს და ამბობს: «მე თუ დანაშავე ვიყო მასში, რასაც მპარალებენ, მაშინ შეშნმა გამიხეთქოს მე თავი გრდემლზე». ამ სიტყვების შემდეგ სამჯერ დაარტყამს კვერს გრდემლზე და ფიცო თავდება.

მეორე შემთხვევაში მიწაში ასობენ ორ ჯონს ერთიერთმანეთისაგან ცოტა მოშორებით და მათზე ჰკიდებენ გატენილ იარაღებს; დასაფიცებელი სდგება თოფების ორ პირ შუა (დამსწრენი ცოტა მოშორებით სდგანან), და ამბობს: თუ მე სირტუე მეთქვას, მაშინ შეშნმა გამიხეთქოს მე თავი ამ თოფების ტყეით» და ამ სიტყვების შემდეგ სამჯერ გაიფის თოფებ შუა.

სრუზე მოფიცარი თუ როდისმე ავად გახდა, რომელსაც აფხაზების აზრით თან დაერთვის თავის ტყვილი, აფხაზის ნათესავეს მკითხავენთან, გაიგონ ავად-მყოფობის მიზეზი. მკითხავმა, რომელმაც მქედლის შემწეობით იცის ყველანი, რომელთაც სამქედლურში დაიფიცეს, არჩევს ლობიოს მარცვლებით ანუ უტყერის ვარსკვლავებს და ავად-მყოფობის მიზეზად უჩვენებს ცრუ ფიცს, რომელიც მიუღია ავად-მყოფს. მონათესავენი მიდიან იმ პირებთან, რომელთა წინააღმდეგ მიღებულია ავად-მყოფისაგან ფიცო, მიაქვთ საჩუქრები და ევედრებიან, მიუტყეონ ავად-მყოფს. შემდეგ ავად-მყოფის მოჩენისა და მოწინააღმდეგე პირის მხარის დაკმაყოფილებისა, იმასთან ერთად მიდის, სწირავს ორ მანეთს და მალლობს შეშნს, რომ მან გადააჩინა იგი სიცივლის. მასთან სწირავს ცხვარს, პურს და ღვინოს, რომლებიც მიაქვს მქედლს; ლოცვის შემდეგ შერიგებულ პირთ შერირული ცხოველების გულის და ღვიძლის პატარა ნაჭრები და უნაწილებენ მათ მთელი ოჯახის წევრთა და მონათესავეთა. ამ დროს მკითხავი და მქედლო ყოველთვის საჩუქრდებიან.

აფ—ღმერთი და ბრძანებელი ქუხილისა, ელევისა და ბუნების ყველა მოვლენათა. ამ ლეთაგების ლოცვა დიდის დღესასწაულობით სრულდება. ამ დღესასწაულს ასრულებენ ზაფხულში, როცა ჯაგებს

მთებში მიდნინან და შემოდგომაზე, როცა ჯოგებს მოგრეკებიან მთებიდან. სოფლის მწყემსნი იყოფებიან დას-დასად და თითოეული დასი ირჩევს ტყეში კი ადგილს მიდნინარის ანუ ლელის მახლობლად, შემდეგ დაკვლენ ცხვრებს და უმფროსი მწყემსი, რომელიც უნდა წაივდეს მთებში, ევედრება აფას, რომ მან დაიკვას როგორც მწყემსნი, ისე მათი ჯოგები მებისაგან: ძაღვს და ბავშვებს ამ დღესასწაულზე დასწრება არ შეუძლიათ.

(შემდეგა იქმნება).

«მწყემსნი»-ს კორამსკონდნინი

შორანის მახლობლად.

ჩვენს საქართველოში ბევრია ისეთი ადგილები, რომელთაც არქეოლოგიისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვსთ, მაგრამ გრძელ მათთვის უჭრადლება არავის მიუტყევიან. მართი ამისთანა ადგილი არის შორანის მახრაში, კაცხის საზ. ერთ სოფელს კაცხში. აქ სხვა და სხვა გამოქვაბულთა და გვირგვინთა შორის, რომლებშიაც, როგორც ვეუობა, მტ-ის დაცემის დროს ჩვენი წინაპრები თავს იფარებდნენ, არის ერთი კლდის შესანიშნავი სვეტი. ეს კლდის სვეტი სდგას მალღობ ადგილზე, რომელსაც დასავლეთით ჩაუღდს პატარა მდინარე კაცხურა და აღმოსავლეთით აუღდებული აქვს თვალაუწყებელი კლდის კედელი, რომელიც სიმაღლით სწორედ სვეტის ოდენაა. სვეტსა და ამ კლდეს შუა, დახლოებით: რომ ესთქვათ, 30-40 საყ. მანძილი იქნება. იქვე, სვეტის ძირში, აღმოსავლეთის მხრით არის პატარა ვაკე ეზო, რომელშიაც პატარა სამწირელოა აღმშენებული წმ. სიმეონ მესვეტის სახელით, ხოლო სამხ-ვეით და დასავლეთით, თითქმის მიდნარემდის, ისეთი დაღმარით და კლდოვანი ადგილია, რომ კაცს არ შეუძლია ზედ ფეხი მოიკიდოს. ეს ბუნებისაგან აღმშენებული კლდის სვეტი სიმაღლით თითქმის 30 საყ. იქნება. სვეტის ძირს ნახევარ ქვევანდ მტერი ადგილი ეკავება, მაგრამ რაც ზევით მდის სვეტი, ისე სიმახრო ემატება მასს. სვეტის თავზე

სამხრეთით სიანს მშვენიერი თლილი კვით ნაშენები ნაშთი, ხოლო დასავლეთით კარი, საიღამაც, როგორც კაცხელები ამბობენ, დიდ ხუთშაბათს მოცევა ნაგავი, რომელსაც ვითომც ანგელოსები ჰყრიან. ამბობენ, ვითომც იმ კლდეში მშვენიერი ოთახი იყოს, ოთახში რამოდენიმე დიდი ქვაბი სულ ოქრო და ვერცხლითაა სავსე, მაგრამ ანგელოსები ადვიან თავზე და არავის უშეებენო. მის ბერძენს ვითომც კიდევ სდამებია ასეცა, დიდის ოსტატობით უშუაღის შესულა, მაგრამ ამ დროს თვალეები დაღკომია და ძირს ჩამოვარდნილა. სვეტის შესახებ არის შემდეგი ზეპარ-გადმოცემა: ძველათ იმ ადგილას, სადაც დღეს სვეტია, დაუწყითი საყდრის მენება და ცოტა კიდევ აუშენებიათ. მისთ დილას, როცა მუშები მოსულან სამშენებლად, დაუწახესთ, რომ იმ ადგილას ევბერთელა კლდის სვეტი ამოსულა და მთვან ნაშენები საყდარი ჰყარში აუტანია. რამოდენად საუფძელიანია ეს ზეპარ-გადმოცემა, ამაზედ არაფერს ვიტყვი მაგრამ უფრო დასაჯერებელი კი, ჩემის ფიქრით, ის უნდა იყოს, რომ ეს სვეტი და იქვე აუღდებული კლდე ძველათ შეერთებულთ უნდა ყოფილიყოს მიწით, რომელიც დროთა ბრუნვის გაუტანია და კლდის სვეტზე გაუცალკეევიან. ხოლო ის საყდარი (შეიძლება სხვა მენობაც იყოს), რომელიც ამ კლდეზე ყოფილა აშენებული, დანგრეული და სვეტის თავზე შერჩენილა მხოლოდ მკირეოდენი ნაშთი. სვეტს დიდ პატარა სვეტს ხალხი და დიდ ძალი შესაწირავებიც მიუქვს მასთან შესაწირად. მახდება თუ არა ვინმე ავად, ის მაშინვე აღთქმას აძლევს სვეტი-ცხარელო, რომ ამოდენი და ამოდენი შემოაწირო, ამა და ამ დროს ღამე ვითოა, თუ მისნი იწინისაგანო. სვეტის მახლობლად, როგორც ზემოთ ესთქვი, არის აშენებული პატარა სამწირელო, რომელშიაც წელიწადში მარტო აღდგომის შემდეგ პირველ პარასკევს სრულდება წირვა. ამ დღეს აქ მრავალი ხალხი იკრიბება მახლობელი სოფლებიდან და ხშირად მორეული ქვეყნებიდანაც კი ბევრი მოდიან. მლოცველებს თან მოაქვსთ პურ-ღენიო, რომლითაც ქვეით უნდა გასწიონ და ნათესავები მოიკითხონ. მოვლენ თუ არა მლოცველები, პირველად სვეტს დაუწყებენ ევდრებას და სამთელ-სამკმელის წირვას, ქალები დიდის მოწიწებით ახვევენ სვეტის გარშემო ძაღს და თან ევე-

დრებიან—ზოგი ქმარ-შვილის სიცოცხლეს, ზოგი შვილის გაჩენას და ზოგიც კარგ ბედ-იღბალს.

წირვის შემდეგ ხალხი ჯვუფ-ჯვუფად სხდება და სადილის ჰამას იწყებს. სადილო ნაშუადღევის 3—4 საათამდის გრძელდება. ამ დროს ყოველი ჯვუფუდამ გამოისმის «პრავლეჟიერი» და «დალიე დამალეიე». როდესაც ხალხი კარგათ შექიჟდება, შემდეგ თამაშობას იწყებს. თამაშობის დროს ბევრი უწყისობება ხდება დამთვრალ ხალხში. ძიუფს ხშირად ჩხუბიც მოჰყვება ხოლმე.

ამიტომ ურიგო არ იქნება, რომ პოლიციამ ყური ათხოვოს ამ გარემოებას და შემდეგნაირად მანც დაგეფაროს ისეთი უწყსობისაგან, როგორც თითქმის ყოველ წელიწადს ხდება.

სიძინე ჭკუბუფამე

წმირილი რამდამიხისადმი.

მამაო რედაქტორო! როგორც ობოლთა და ღარიბ მოსწავლეთა მამას და მჭრუნველს, უპირილიესად გზობით ამ წერილს ადგილი დაუთმოთ თქვენს გაზეთ «მწყემსა»-ში. ღარიბი და საწყალი მედავითანის გიორგი ჯოხთა-ბერიძის შვილმა წარსული წლის იენისის თვეში ნიჟერად შესასრულა ჩვენი მინგრე-ლიის სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებელი. შემდეგ საწყალმა მამამ სხვა-და-სხვა მადლიანი პარე-ბის დახმარებით მისცა შვილი თფილასის სასულიერო სემინარიაში, საწყალი მშობელი ნიადგ იმის ზრუნ-ვაში იყო, თუ რა საშუალებით შეენახა შვილი სემი-ნარიაში და რითი ესაზრდოებია ოჯახი. სანამ ცოც-ხალი იყო საწყალი მამა, როგორც იყო აცხარებდა ცოლ-შვილს, მაგრამ საბრალო გიორგი ჯოხთა-ბერი-ძე 19 ნოემბერს გარდაიცვალა. მისმა ჯავრმა გადი-ტანა თან მისი მეუღლეც და უპატრონოდ დარჩენ მათი შვილები. მიცოდი რა საბრალო ოჯა-ხის მდგომარეობა, მე მიეჩქეცი ზოგიერთ პირებთან

თხოვნით, რაიმე დახმარება აღმოჩინათ ობლებისა-თვის. ამ მიზნით მე შევეკრიბე სულ ოც-და-ხუთი მანეთი, რომელსაც ამხსთანავე გიგზავნით, რათა გა-დასცეთ ეს ფულები სემინარიის მოწაფეს ტროვიმე ბიორგისძე ჯოხთა-ბერიძის და მასთან გამოაცხადოთ თქვენ გაზეთში შემწირველთა სია*). მსოც-და-ხუთი მანეთი შემოსწირეს:

მღვ. ფილიპე კვარცხელიამ 1 მ., ღიონოსი კვარცხელიამ 1 მ., იოანე შენგელიამ 1 მ., სიმონ შენგელიამ 1 მ., საბა ფაცაცია 1 მ., ნიკოლოზ ბენდელიანმა 1 მ., ოქროპირი ცირაძემ 1 მანეთი, ნიკოლოზ ახალიამ 1 მ., დავით ხორავამ 1 მ., მისე ეცუამ 1 მ., შატავარეთ მღვ. ივსილ კვარც-ხელიამ 1 მ., შატავარეთ მღვ. ეგნატე შენგელიამ 1 მ., მღვ. სოფრომ თითუამ 80 კ. მედავითნეებმა: ანდრია ეცუამ 1 მ., იოანე ჭარჩავამ 50 კ., მოსე ხობელოვამ 50 კ., ალექსი ჯავარიძემ 40 კ., თა-დეგზ კვარცხელიამ 50 კ. მლეღლებმა: დავით თო-ღუამ 60 კ., ევთიმე ნარაუშვილმა 50 კ., იოანე ახალიამ 40 კ., პეტრო პირებმა: ზოსიმე ეცუამ 40 კ., გიორგი შვათაძემ 30 კ., თომა პაპასქირმა 50 კ., დიმიტრი პაპასქირმა 50 კ., ანტონ ანჯაფარძემ 2) კ. კიდევ კერძოდ შემოსრული ორ მსურობით, თუ პაპსობით და ჩემ მიერ შეჭირული ორი მანეთი და სასულიად შესდგა 25 მანეთი.

მღვ. გონსტანტინე ბერიძე.

(სინისტორიო მასალა **)

1650 წელში საქართველაში მთავრადამა ძიუფის ალექსი მისაილის მის ძიუფ გამოაწვანელ დესპანთა იმერეთის მეფე ალექსანდრესთან და ამ დესპანთაგან გულათას მოხანსტანს და ქუთაისის ბგანტის ტამრის ალქვან და ამ ტამრებში მთავრე ქთადავანისა წინგის მოსქენს.

(გარბელება).

ქუთაისის ჰაკათედრო ტამრში წარგის შესრულე-ბის შეტდტ მეფე ალექსანდრემ უბქანს თაგის მოძაქვანს

*) ეს ფულები ჩვენ გადავცეთ სემინარიის რქ-ტორს გადასცემად გუთხილუბისაქმებ. ტროვიმე ჯოხთა-ბერიძე დღეს გეჭე ძიღბუღისა სემინარიის მან-სიონში სასქვანს ხარჯზე.

რედაქტორი.

მიტროპოლიტ ზაქარიას ჟვარის გამსვენება შუა ტაძარში; თანხმად მეფის ბრძანების ჟვარი უნდა დაეკავებია ხელში არქიმანდრიტს. როდესაც მეფის ბრძანება შესრულებულ იქნა, მეფემ მოახშირა რუსეთს მეფე დაქსნანი ნიკოფორე და ალექსი და უთხრა მის: მე გაუტყავსე თქვენს მეფეს ალექსი მისილის ძეს გარეზი, რომლის ბრითი კისთოვე მათ უმადლესობას მიფრველობა; სამაგარიად მათმა უმადლესობამ გ მოგტანათ თქვენ ჩემთან, რომ უფრო დარწმუნდეს იგი ჩემს სამართლებში. დასამტკიცებლად ჩემი სამართლისა უნდა გემთხვიო მე თქვენს წინაშე ცხოველმყოფელს ჟვარს. შემდეგ თქვემ უბრძანა ნიკოფორეს და ალექსის მიერთობაში ალექსინდრესათვის რუსეთის მეფისაგან გამოგზავნილი ქაღალდი. ნიკოფორემ და ალექსიმ მართაგან მეფეს ქაღალდი. ალექსინდრემ უბრძანა თარჯიმანს ამ ქაღალდის წაკითხვა. მეფემ მოახსენა ამ ქაღალდის შინაარსი და შემდეგ მოატანნა თავისა პირობას ქაღალდის და ორივე პირობის ქაღალდი დასდევს ჟვარის ქვეშ. ნიკოფორემ და ალექსიმ აიღეს პირობის ქაღალდები და დაიკვირეს ჟვარის ქვეშ. მევე ალექსინდრე მივიდა ჟვართს, გამოასახა პირობები და უთხრა ნიკოფორეს და ალექსის: მე ალექსინდრე გემთხვევი ამ წმიდა და ცხოველმყოფელს უფლის ჟვარს რომელს ჩემის მხრით, ისე ჩემის მხის მამუგას, ჩემის შვილის ბატონის, მიტროპოლიტის, მოაგარკესკოპოლისა, თავადების და აზნაურების მავთერ, რომ მე და მოელი ჩემი სამეფო გაქნებით მოახლია რუსეთის მეფის ალექსი მისილის ძის და მისი შვილებისა. (მევე ალექსინდრემ გამოასახა პირობები, მოახსენა თავი ჟვარის წინაშე; აღიპრო ხელემა, თავლებში ცრემლები მოკრდა და სთქვა; მანაცვე დემტო, ჩემს დიდ ხელმწიფეს ალექსი მისილის ძეს დღევანდელს და დემტორწაღე მას ქვეშე იყრბთა მისთა უკავლები მუბრძლნი მისნი შემდეგ მეფის ბრძანებით კითხვიან ჟვარს მიტროპოლიტობი, მთავარეპისკოპოსები, მართებლობის პირის, თავადები და აზნაურები. ჟვარსე მთხვევის შემდეგ უკავლები ი ავს უბრძანდენ ნიკოფორეს და ალექსის. შემდეგ მევე ალექსინდრეს ბრძანების თანხმად ჟვარი გამოსვენეს კველესის ცარეთ. ხალხი დიდის სიხარულით მიდიდა ჟვართან სამთხვევად და მასთან ამბობდა: დემტო, შენ მანაცვე მოსკოვის მეფეს ალექსი მისილის ძეს დღევანდელს სარგებლად ჩემდა, ხალხ ჩვენ მისდა ვარს დავლარით სახსლი მისთვის.

ჟვარსე მთხვევას შემდეგ მევე ალექსინდრე წაბრძანა მიტროპოლიტ ზაქარიასთან ჩარდახში. ნიკოფორე და ალექსი უცქროდნენ ხალხის ჟვარსე მთხვევას. ცოცხნის შემდეგ მევე ალექსინდრემ ნიკოფორე და ალექსი მიაწვია სადღესე. შურის ჭამის დროს მევე ალექსინდრე წამოადგა იყრბე დღის სადღევანდელ რუსეთის მეფის ალექსი მისილის ძისა და მევე წარბსთქვა შემდეგი სატყუა: დღემდის მე ვიყუვი მარტოდ, ხოლო დღეს მოვებოვე კეთილ-მორწმუნე ხელმწიფე ხელმწიფეთა ზედა და მევე მეფეთა, რომლისაგან მოკვლი მე მიფრველობას და მე, ჩემი ძმა და ჩემი შვილები მე დამამ მოახლია ვიქნებით მათი უმადლესობისა. შემდეგ მიაწვია ღვინო დაქსნანთ. ეს სადღევანდელი დღეს თავადებს და აზნაურებს თავდას და აზნაურნი დღის სამთხვევით სეადრე სადღევანდელს და მასთან ამბობდენ: დემტო, შენ მანაცვე ჩვენს ხელმწიფეს ალექსი მისილის ძეს ძელა, რათა ხელაოს ვქვლა მე. ბრძმლოთ. სახალისი გათავების შემდეგ დაქსნანი წავიდნენ თავის ბინასე. ივინი ბანამდის გარდილეს აზნაურებს.

ამომდენიმე დღის შემდეგ მევე ალექსინდრემ გაუზარა ცვი ნიკოფორეს და ალექსის და შეუთავალა მათ: მე თქვენი მეფის ბრძანება შეკარსრულე, ჟვარს გემთხვიე, ესლა თუ გსურსთ, შეკობლათ დებრუნდეთ თქვენს მეფეთან. როცა ვა ინებეთ წაბრძანებას, უკველივე მზათ იქნება.

ნიკოფორემ და ალექსიმ მეფის გამოგზავნილ გაცხეთხრეს: მევე ალექსინდრემ თავის სამართლის დასამტკიცებლად, მართლად, ემთხვა ჟვარს, მაგრამ უფრო გარე იქნებოდა, თუ ალექსინდრე სკლას მოაწვრდა თავის პირობის ქაღალდს, თავისა ბეჭდით დაბეჭდვად და თავადებს და აზნაურებს ხელს მოაწერინებდა მასზე. ამასე მევე ალექსინდრემ შეუთავალა ნიკოფორეს და ალექსის: მე წერა არ გავცა და ბეჭედს ვა დაკარგე პირობის ქაღალდზე, ხოლო მიტროპოლიტს და თავადებს ხელს მოაწერინებ. ნიკოფორემ და ალექსიმ სთხოვეს მევე ალექსინდრეს მისი ბეჭდის გამოგზავნა დასახელად უნდოდათ შეტკობთ, თუ რა ეწერა ამ ბეჭედზე. მევემ გაუტყავს მათ ბეჭედი, რომელიც დღეს იყო მოტკრილი ხელტარი ხმლისა და მევე ალექსინდრეს სხეული. დაქსნანი შეუთავალეს მეფეს; რომ ამ ბეჭდით არ მეძლევა პირობის დაბეჭდვა და სითხოვეს მეფეს მოტკრევისებისა ახალი ბეჭედი.

ამვე დღეს მევე ალექსინდრემ გააგზავნა თავისი.

მომღებრი მიტრუმბოლიტი ზაქარია, ნიკიფორე და ალექსისთან, რომელთაც მიტრუმბოლიტის შარით სთხოვს ვეწივნებათ მასთვის სხვად მოსაწვლელ ბუკდას სასუ და სხვად, თუ რა უნდა იყო ს ბუკდესე დაწერაღა. ნიკიფორემ და ალექსიმ მოახსენეს მიტრუმბოლიტის შემდეგ: ბუკდესე უნდა ეწერას შემდეგის სატყუები: **ქმევე ალექსანდრე მძით მიწკითა და თავისი მით ზაქარატი და მთელი თავისი იმეკითას საშეფოთას საუფინოდ მომწილი ვეწივნები რუსეთის მეფის ალექსი მისხალის მისაჲ. მევე ალექსანდრემ ზრმან მსკავსი ბუკდის მომზადება. ბუკდელი გაკეთეს რქრისუგან და მასზე ამოწვეს ზემოთ მოყვანულა სი- ტყუები.**

23 სექტემბერს მევე ალექსანდრემ შეუთვალა ნიკიფორეს და ალექსისს, რომ მით გუბუგანით მათი რუსისი მღვდელი მიტრუმბოლიტ ზაქარასთან საწერა- ვად დასმანთ შესახველს მევე ალექსანდრეს ზრმანება და გაუგზავნეს თავისი მღვდელი საწერაჲად მონასტერში, წიწვავზე დასწროა მევე ალექსანდრე, მიტრუმბოლიტი, მთავარ ეპისკოპოსები, რომელთაც ძალიან მო- აწონეს რუსული წიწვა და კალობა. წიწვის შემდეგ მიტრუმბოლიტმა ზაქარამ მიიწვია სადაღზე მევე, დესპანნი, თავადნი და აზნაურნი. სადაღზე მევე ალექსანდრემ მიიღო რუსეთის მეფის სადღეგრძელო. სა- დაღის შემდეგ დესპანნი გაუშვა მევემ თავიანთ ბინა- ზე და გასტარა აზნაურებამ.

ოქტომბრისს ნიკიფორე და ალექსიმ გაუგზა- ვნეს მევე ალექსანდრეს კაცა და სთხოვეს, რომ ნება მიეცა მასს მათთვის მისა ნსკვისა. გუგზავნილი კაცა დაბრუნდა უგანვე და მოახსენა დესპანთ: მე მევესთან არ შემიშვეს, გამოვიდა ერთი აზნაური და მითხრა, რომ ესადა მეფის ხილვა არ შეიძლება, რადგან დედო- ფალი ცოტა უჭეოფოთ არისო.

7 ოქტომბერს მევე ალექსანდრე მობრძანდა და სასხვად ადგილზე და მასთან ახლდენ მიტრუმბოლიტები, მთავარ-ეპისკოპოსანნი, თავადნი აზნაურნი და ალექსან- დრის დესპანნი ღომეკვ ჯიფრამი და აჩქამანდრეტი ანტონიონი. მევე ალექსანდრემ მოახმო ნიკიფორე და ალექსი თავისთან. ივინი გამოცხადდენ დანიშნულს ადგილას. შემდეგ მევემ უთხრა მით შემდეგი სატყუა: ნემი წინაშანნი, უწინდელი იმეკითას მეფენი, მსუტყე- დანი იყვნენ მიედოთ ქვეშევრდომობა მოსკოვისს მღე- რი მეფეებთან. მაგრამ მით შეითხვევა არ ქველდით,

რადგან მისკოლი მიტრებს ემრძოდენ, მაგრამ ივინი მანც არ დამოწმებოდან არც ერთ ურწმუნო მეფეს. დღეს მე მესმა ნემის ხიმაბნის ქართლის მეფის თეიმურაზი- სანს, რომ მოსკოვისს მევე ალექსი მისხალის მე არას ძლიერი და მასთან მითლ-მადიდებელი მევე და მე მი- რმან ამ რუსეთის მეფის მივარჯელოდა; ამიტომ მე, ნემი მძა მამევა, მე ნემი ზაქარატი, მიტრუმბოლი- ტებმა, მთავარ-ეპისკოპოსებმა, თავადნი, აზნაურნი, ერთი სატყუით მთელი იმეკითას საშეფო შევეფრეთ რუსეთის მეფის ალექსი მისხალის მის მივარჯელოდას ქვეშე და საუფინოდ ვეწივნით მისი და მისი შვილების მრმანლი მოსამსახურე და მზად ვეწივნით მისი მიტრე- ბის წინაშე დავგანოთ სისხლი. მე უგზავნი თქვენს მეფეს დესპანს სახანდრეს ღომეკვ ჯიფრამი და აჩქამანდრეტი ანტონიონს, რომელთა სეღით მით უდაღბულესობას უგზავნი სახეურებს. თქვენს გთხოვთ ნემი გუგზავნილი კაცებმა მიიყვანოთ თქვენს მევემდის და წარუდგინოთ ივინი მით უდაღბულესობას. შემდეგ მევე წიწვანდა სასკანოთ და ისეინა მიტრუმბოლი- ტებთან, თავადებთან და აზნაურებთან სადაღობამდის. სადაღობისა მევემ სასმელ-საქმელა გაუგზავნა ნიკი- ფორეს და ალქსისს.

8 ოქტომბერს ნიკიფორემ და ალექსიმ კაცა გა- უგზავნეს მევე ალექსანდრეს და სთხოვეს, რომ მასს ხელი მოეწერა და ბუკდელი დაეკრათ თავის პირობას ქა- დაღზე ავრთვე სისხლდენს, რომ ამვე ქაღალდზე ხელი მოეწერა მიტრუმბოლიტებს, მთავარ-ეპისკოპოს-ებს. თავადებს და აზნაურებს და გაუშვა დესპანნი უგანვე. მევე ალექსანდრემ გაუგზავნილი კაცო არ ინ- ხვლა, სოღო ერთი აზნაურის შირთ შეუთვალა დეს- პანს, რომ იგი გამოვა თსემის ადგილზე და იქ შე- სრულეს პირობის ქაღალდს.

9 ოქტომბერს მევე ალექსანდრემ გაუგზავნა კა- ცი ნიკიფორეს და ალექსისს და მოახმო ივინი საკრე- ბული ცამრმა, სადღე მევეს უნდა შეესრულებას ში- რობის ქაღალდი და დურეს მასზე თავისი ბუკდელი. ნი- კიფორე და ალექსი მოვიდნენ დანიშნულს ადგილას. ცოტა ხნის შემდეგ ცამრმა მობრძანდა მევე ალექსი- ნდრე, იგი შევედრს დიქრთს, მევე გამოვიდა ცალა- ვანში, მიმხმო თავისთან ნიკიფორე და ალექსი და უთ- ხრა მათ: მე მოვამხეთ თქვენ, რომ ამ საკრებული ცამრში შევასრულე მოსკოვისს მეფის ალქსი მისი- ლის მის ბრძანებას და ბუკდელი დაეკრათ პირობის ქაღალ- დს.

დსე. ამ დროს ნიკიფორემ და ალექსიმ მართვეს მეფეს პირბაძის ქალაქი. მეფემ მიაღო ქალაქი, გააძვინჯა მსხვერპლებს და უბრძანა მასზე ბეჭდის და კერა. ბეჭდის დასმას შედეგ ქალაქი მართვეს ისევ მეფეს. მეფემ უთხრა დესპანს: მე მეფე ალექსანდრემ შეკარსულე თქვენი მეფის ბრძანება. ბეჭედზე არის დაწერილი: მე მეფე ალექსანდრე, მას ჩემი მამიჯა და მე ჩემი ბატონი მორჩილი ვართ მეფე ალექსი მასხალის მისა. შემდეგ მეფემ აკრძალა ბეჭედზე, მისდა ქალაქი ნიკიფორეს და ალექსის, მიხალად დაურა მათ თავი და უთხრა: დღემდის მე ვიყუარ თვით მშვერბელი მეფე და არც ერთ ურჯულს მეფეს ამ ეკველებივარ, მათი მრჩევე ამ მამალი, მათი წინააღმდეგ ვიყუარ, და მათგან ვიფარავდი მართლმადიდებელ სარწმუნოებას, მათ ნებას არ ვძლევდი აკლსრებით წმიდა ეგვიპტეობი და ჩემის სამეფოს და ქვეშევრდომთ ვიფარევი. დღეს ვა თავი დაუარა რუსეთის მეფეს ალექსი მასხალის მეს მთელი ჩემი სასკლამითა. მე მუდამ მისი მორჩილი ვაქნები და ახასიურებ მას წინააღმდეგობას არ გაუწეო არც სათათრეთის და არც ვახტანგშაბას მეფის მე არ მიაკვერდებო. მაგრამ იმედი მაქვს, რომ მისი უფლებეულებსა ალექსი მასხალის მე მოსვლავს წყალადის თავლით ჩემს სამეფოს, იმედი მაქვს, რომ იგი გამგზავნის ჩემს სატატო ქალაქს ქუთაისში თავის მსგავსთ უფროს, რომელიც მის სამეფოს დაიფარავს მტერთაგან, მეც ვერცხობა ჩემი სამეფო და ვიფარო მებრძოლთაგან, რომელთა შორის ჩემი უმთავრესი მტერი არის სადადიანოს მთავარი ლიონტი; იგი ჩემს ქვეშევრდომთ დიდ შეწუხებას აუყენებს და მოტუყუებით იჭირავს ჩემ ქვეშევრდომთ და, სათათრებს მათ და მრავალს სათათრეთში ჰჭიდის. მე გავიგე, რომ მსკოვას მეფეს ჰყავს თავისუფალი ვახსებთ, რომელიც სტოპარებზე მდინარე დონის ნაბარბუხ; ეს ვახსებთ სწორად მოდიან სადადიანოს და ახსრებენ იაჟურს სოფლებს და ხსრეს სადადიანებს სადს. მეფე ალექსი მასხალის მეს შეუძლია უბრძანოს ამ ვახსებს, რომ ივანი შავი ღვით მოვიდნენ და დაეცნენ თავზე სადადიანოს მთავარს ლიონტის და მის სამეფოებოებს. ამედა, ვახსებთ მეფის სატყვას დასრულებენ. მეც ვიკვებობ ამ ვახსებს, შევკრებ ჭრას და დავეცი თავზე სადადიანოს მთავარს ლიონტის და ამათ შუკანებს და შეიძლება, რომ ისიც დაეუბრძოდეს მსკოვას მეფეს და მიაღოს მისი ქვეშევრდომთ. მასან ლიონტისგან

გათათრებული ხალხი ხელახლად მიაღებს მართლმადიდებელ სარწმუნოებას.

მეფე ალექსანდრემ უთხრა დესპანთ: ჩემი მამამე და მე ჩემი ბატონი დღეს იყოფიბან სადადიანოს მთავრის ლიონტისთან. ჩემი მამა მეფე ვახტანგ მან ტუყეღ ჩხუბის დროს, სოლო მე ჩემი ბატონი წაყენა მკველად, რომ მამიჯას გამოეშუება, მაგრამ ამითი მოტუყუა მამიჯა, და დღეს არც ერთ მათგანს არ უშუგებს ჩემთან. ესეა იმედი მაქვს, რომ მსკოვას მძლიერი მეფე დახსნის ჩემს მამს და მეს ლიონტის ხელადგან, რომელც ვა განთავისუფლებულ იქნებიან მამიჯა და ჩემი მე ბატონი, მამიჯე მათ ვახსლებ მათ უმადლებობას მოსკოვში.

შემდეგ მეფე ალექსანდრემ სთხოვა დესპანთ, რომ მსკოვას ხელმწიფემ ალექსი მასხალის მემ გამგზავნოს მას თავისი თოფობა, ხარბახნობი და წამლი, ან მეფემ გამგზავნოს ხარბახნის მკეთებელი, რადგან იმერეთში სპალინი ბეგრა, ამ სატყეუბის შემდეგ მეფე ალექსანდრე უბრძანდა ტაძარში. დადგა დასკოვითის კარბთს, სამჯერ თავი მოხსნა ტრახვის ბარდაზარ, შემდეგ მიუბრუნდა ხალხს და უთხრა: მე, ჩემი მამამე, მე ჩემი ბატონი, თავიანი და ახსრები, ჩემი სასკლამითის დიდი და ბატონი დღეადგან ვართ მორჩილი მონა მოსკოვას ხელმწიფის ალექსი მასხალის მისა. ხალხს მძლია ახსრის ხელი. შემდეგ მეფე ალექსანდრემ მოიხმო ნიკიფორე და ალექსი და უთხრა მათ, რომ დაბრუნებულნიყვენ თავას მეფესთან. მასთან მეფემ უბრძანა თავადებს და ახსრთ მასულოყენ დესპანთ სა. გამგზავნა და ხელი მოეწერათ პირბაძის ქალაქზე. უკვალ მიტროპოლიტობა, მთავარ ეპისკოპოსება; თავადებს და ახსრებს, რომელც ვა ამ დროს ქუთაისშიდ იყოფებოდენ, ხელი მოაწერეს პირბაძის ქალაქს. ამასთან მეფემ გაუგზავნა ნიკიფორეს და ალექსის ქალაქების და მონსტრების გრცელი აღწერილობა.

აღწერილობა იმერეთის სამეფოს ქალაქების: სატატო დიდი ქალაქი ქუთაისი, მატარს ქუთაისი, გულათი, ცხელა, შუკვარი, სრეთი, კაცხი, შორაზანი, ცარი, ჩხვანი, სურია უესა, სოფოი, ურდი, სამკავახნაბი, კურანი, სოტლი, მინდა, სლდედი, დესვირბი. აშკაბი, მდისი, ვუგობის, ლედუიკა, ხარკუელი, ბერეთისა, ჩედასტა, მუსარი, ბრონიტა, ნამაჰი, ტრეონისი, სადგლი, ზოსლეგი, ჩადასტი, შუბარი, სანინტი, გოტობი, ვახანი, ჩაბლა, სრნეტი, სახინო.

მხატვარს, კუთარას, გეგუთი, ვარძა, ტბაჯინი, ხი-
 ღარი, სანინო, ხეტინ, ამრულაჟი, ლესიღარი, სსხაჟ,
 ლექსინდრეს, ტესან, რესუა, ჟომარნი, ხრანტი, ყო-
 უმა, ჩაღვანი, საგანი, ამღიტი, ლენკობი, რანსტი,
 ყადაღე, ტერეჟი, სურბი. ქუთაისში არის დიდი მთ-
 ნასტერი ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა, რომელიც
 ეკუთვნის მიტროპოლიტს სიმონს; სიღრა გავანთის
 ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლის მონასტერი ეკუთვნის
 მიტროპოლიტს ყაჭარას; გერგისის ყოვლად წმიდა
 ღვთის-მშობლის მონასტერი—მთავარ-ეპისკოპოსს გა-
 ბრიელს; წმიდა გიორგის ეგვლასა—მთავარ ეპისკო-
 პოსს სიმონს; წმიდა სასწაულოთ მოქმედის ნიკოლოზ-
 ზის ტაძარი—მიტროპოლიტს დავითს; წინასწამე-
 ტველის დავითის ეგვლასა—დომენტი ეპისკოპოსს,
 წმიდა მთავარ მოწამის ტაძარი—ეპისკოპოსს კოზმას.
 წმ. იოანე ნათლის-მცემლის—არქიმანდრიტს სიმონს;
 წმიდა იოანე ღვთის-მეტყველის მონასტერი—არქიმ-
 დრიტს ანდრას; ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლის მთ-
 ნასტერი—არქიმანდრიტს არტემისს; წმიდა მთავარ-
 დავანს სტეფანეს მონასტერი—არქიმანდრიტს დიმი-
 ტრისს; ყოვლად მოწაფე მცნობრის მონასტერი—
 არქიმანდრიტს გაბრიელს; მთაა წმიდა დავით და კო-
 ნსტანტინეს მონასტერი—არქიმანდრიტს სიმონს; წმ.
 ღვთის-მშობლის მონასტერი ქუთაისში—არქიმანდრიტს
 გიორგისს; დიდის მოწამის მონასტერი ქუთაისში—
 წინამძღვარს დავითს და სხვა მრავალი მონასტრები,
 რომელთაც განაგებენ არქიმანდრიტები.

ქუჩინალ - ბაზემთეზილაჲ.

ამ უკანასკნელ დროს რუსეთში თე-
 მობამ დიდი ყურადღება მიაქცია გინაზიებში სწავ-
 ლების საქმეს და სთხოვს მართებლობას, რომ ამ
 სასწავლებლების ცხლანდელი სწავლის პროგრამა
 შეიცვალოს. განხეთები, როგორც წინეთ ისე ცხლა,

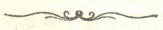
დიდ ყურადღებას აქცევენ ამ საგანს. პეტერბურლის
 ერთი ყურნალი «კერა» აი რას იწერება, სხვა-
 თა შორის, ამ საგნის შესახებ:

ესლანდელის სასტუმარს ნაკლი მარტო ის-კი არ
 არისო, ამბობს ყურნალი, რომ ძველ ენების შეს-
 წავლას მეტად დიდს დროს ანდობებენ და ამ გამოუ-
 სადევარ საქმისთვის ბუკრას შრომაბუნ. გინაზიის
 გუბნის დანახვის საგნებსაც ისევე ასწავლიან, რო-
 გორც ძველს ენებს. განა მთავრად იგივე ასევე არ
 არისა შეწყობულები ბავშვები, როგორც ბერძნულის
 ენათ? განა თვით ისტორიაც ჩვენს გინაზიებში
 მხოლოდ სასწავლისა და რაგნების გრძელ ენასტო-
 ლედ არ არის გადაჭრული, ისეთ ენასტოლოდ, რო-
 ძელიც თუთიყუშისავით ყეპირად უნდა დასწავლან მე-
 ნასტორად? მისწავლებს მარტო ძველი ენები-კი არა
 ხაზგაგს, არამედ საზოგადო წესის სწავლისა. ნაკლი
 ჩვენის გინაზიების ის არის, რომ, მას შემდეგ
 რაც «გლასიკური სისტემა» შემოიღეს სწავლისა,
 ჩვენი გინაზია ბავშვის აღმზრდელ დაწესებულებადაი
 არ წათვლება, ზირით, ეს სასწავლებელი ერთ
 გუბნი უღლება უმწიფლების ერთ რაგად და ერთ ფე-
 რად გამოწურებად. ყურადღებას არ აქცევენ არც
 განსაკუთრებულ თვისებას ბავშვის განებასს, არც
 ემის სხვათსა და არც ჟან-საღობას. სასწავლებელი
 კი არა ასწავლებს ბავშვისათვის, ბავშვები არსებო-
 ბენ სასწავლებლისათვის. ვინც ამ გაწურთვისა და
 საზოგადო უღლებაში ჩამოსმას ვერ აიტანს და ვერ
 გაუძლებს, გარეთ გამოუძახებენ სოღამე როგორც
 უარვის მასლას და იმისა ბუდა და უბეღობა აინუ-
 ნშიად არ მოსდით. რად თქმა უნდა, რაჟი საქმე
 ამ გარად მოაწყო, სახედაგოგო ბუკობა-თათბირი
 მეტი შეიქმნა. ბავშვებს სწავლა არ აღაზარებდა და
 გონებს არ ამუშავებინებდა, რადგან საღაზარყო, სა-
 თათბირო აღარ იყო-რ: ყველაფერი ერთს მიფუედ
 იყო ასსმულა და ბავშვი მოკალენი იყენენ ადრევე
 გატყენილსა და გაკაბულს გზაზედ ეკლოთ, არც
 მარჯინეუკადენათი და არც მარცხინე. მოსწავლეები მო-
 სულეებად გადაიქცნენ. დირექტორი გინაზიის უფ-
 როსადა შეიქმნა და თვალ-უყრის აღებებდა, რომ ამ
 მოსულეებს თავისი თანამდებობა ზირ-ნაღლად შეესრუ-
 ლებინათ. სიღრცლით სასწავ საქმეს იფარმაღებდა

ნაყოფი თანისი მომკვდინებელი ბჭყალები.

მასწავლებელთა და მოსწავლეთა ურთაერთობაში გულის გრძნობის ნატყალოც არ იყო. ამასაჲმ პედაგოგებმა ყურადღება არ მიაქციეს მოსწავლეებს, როგორც დაძაბუბს, არ მიქსედნენ იმათს ბედ იღბალს, რომელთაც ხშირად იმისვედ იყო დამოკიდებული, მოიგონებდა თუ არა უმწავლი დროზედ რომელსაჲმ წკრიდმანს ბერძნულს გრამატიკასს, მოსწავლენი იმითთვის მტრის ჯსრად გადაიქცნენ. ამ მიმართულებას «სისტემაზედ» ხელი წარუწიათ. ეს «სისტემა», ეს წესი სწავლისა მატრე იმას არა ჭემატობდა, რომ მოსწავლეებს დიდძალს სექმეს აკეთებინებდა, ბეჭეტი სიმუდამო მუშებზედ გადაქცნა, ისეთს მუშებზედ, რომელთათვისაც არც მოსვენება იყო და არც მიღება, — თუღ-ღუფს აღიქმებდა ყოველს ნაბიჯს მოსწავლისას, უოგელს ძამბობას, ერთი წუთი არ ამოასუნთქა თავისუფლად, სულ უბრალო წკრიდმანი არ დასტოვა ბეჭეთის ცხოვერებისა მოსვენებით, ყველგან ხელი წაატანა და დუბარა: ამ-და-ამ ალაგას უნდა იარაო, ამა-და-ამ ალაგას ახს; ამ დროს უეჭვლად სახლში უნდა იყოთ და გრეთ არ უნდა გამოსვადეთ; ამისთან სახლში უნდა იცხოვროთ და ასეთა ოათხა უნდა გტკუნდეთ; ამ დროს უნდა დაძინოთ და ამდენს სათზედ წამოდგეთ და სს. და სს. სისტემაჲმ გააქარწულა სასწავლებლის აღმზრდელი მოქმედება, აღზრდა წუწრთვანად გადაქცნა და მშობლების მოქმედებაც უნდა და გაუფშავატებინა.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

სოფლის ფრიდონიან — ჯიხანიშის მთავარ-ანგელოზის ეკლესიის მღვდლად მ. სამსონი (ავარიეშვილისაგან ჩვენ მივიღეთ გაზეთში დასაბუქად შემდეგი წერილი:

«ჩემდამო რწმუნებულის ეკლესიის კრებულს და სამწყსო გულითად მიღლობას უძღვნიან ღვინოებს ივანე ზუგრადის ძეს ლოლაბერიძეს, რომელმაც შემოსწორა ჩვენს ეკლესიას წმიდა ბიორგის ერთი მშენებელი ხატო, ერთი ვერცხლის, ოქროით დაფერილი, ჯვარი და აბრეშუმის კრეტსაბელო, ღირებულნი მის მანეთად. მასურებთ, რომ ბ. ივანე ზ. ლოლაბერიძეს მიმბაძველნი აღმოჩნდნენ ამ ფრიად კეთილ და ღვთის მოსაწონ საქმეში, როგორც არის ტაძრის გამშენება და შეკეთება».

* *

მაზეთ «ივერია»-ში სწერდენ ამას წინეთ: «ვეტერბურგიდამ მოვიდა განკარგულება, რომ გორის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველი ღათოშვილი და მისი თანამემწე საძგლიშვილი საექსარხოსოს სხვა სასწავლებელში იქმნან გადაყვანილნი მასწავლებლობად».

მა ხმა სრულიად ტუყილია. «შეზიდესი სინოდისგან ჯერეთ არავითარი განკარგულება არ მოსულა ზემოთ აღნიშნულ პირთა მათი აღვილებიდან დათხოვნის შესახებ».

* *

ღიღი ხანი არ არის, რად თფილისის სასულიერო სემინარიის მოსწავლეებს ხატვას ასწავლიან. მოსწავლეებს ძალიან მუყითად მოუციენიათ ხელი ამ საენისათვის. მით მოწავფს ხელოვნურად დაუხატავს საქართველოს ღვთაფლის მამარის სურათი და წარუდგენია იგი გამოაფენაზე «ღიღების ტაძარში».

* *

ბაქოლამ გვეწერენ: ამ მოკლე დროში ზიუდოსეტ-კულტუკში აკურთხებენ ეკლესიას წმიდა ნიკოლოზის სახელობაზედ. ზიუდოსეტ-კულტუკი სძვეს კასპიის ზღვის ნაპირზედ, მდ. მტყერის შესართავის

ახლოს. აქ სტხოვრებენ მარტო მეთევზეები. სულ რვა წელიწადია, რაც ამ კასრის ზღვაში დიდი სეს თევზის ჭერა და ეხლა, ვინ იცის, საიღვან და ვინ არ მოაწყდა აქ ბედის სამებნელად. ხსენებული ეკლესია ხისაა; სასამოვრო ისაა, რომ ამ ეკლესიის აღმშენებელი ყველამ მონაწილეობა მიიღო განუჩივრებლად სარწმუნოებისა და ეროვნებისა.

იქიდანვე: 14 იანვრიდან ბოკი-პრომსლოში გაიხსნება სამრევლო სკოლა ადგილობრივი მღვდლის ა. ტ. მეტლანგობით, სკოლა იქნება მოათესებელი საეკლესიო სახლში, რომელიც წელსვე აღაშენა ამავე მღვდელმა საეკლესიო ფულით. სახლების, აღსაშენებლად დანიშნული იყო 1800 მანეთი მაგრამ დაიხარჯა 2200 მანეთი. სკოლისათვის დანიშნულია კარგა მოზარდო შალა, რომელსაც სიგრძე აქვს 14, ხოლო სიგანე ექვს საყენ ნახევარი. ეს პირველი სკოლა იქნება ამ მაზრაში, რადგან დღემდის აქ არც სამრევლო და არც საერო სკოლა არ იყო.

სასულიერო და საერო პირთათვის ჩვენ განუშვებელი და გამოცემული კალენდარი მსურველთ შეუძლიათ მოიპოონ ქ. შუთაისში, თვით «მწყემსი»-ს კანტორაში და ააა...-ების წიგნის მაღაზიაში, ყვირილაში, ადგილობრივი ეკლესიის საეკლესიო წმიდა სანთლის საწვობაში, თბილისში გაზეთ «მწყემსი»-ს რედაქციაში, სიღნაღში—დეკანოზ ბეგიეთთან, თლავეში—ბლაღოჩინ მღვდელ მიხეილ ხელავეთან; ახალსენაკში ბლაღოჩინს ნიკოლოზ ძალანდარი-შვილთან; ზუგდიდში—მღვდელ ანდრია მანანიასთან. გარდა ამ ადგილებისა ამ კალენდრის მოპოება შეუძლია მსურველთ ადგილობრივი ყველა ბლაღოჩინებთან.

გაზეთ «ივერია»-ში ეკითხულობთ: მოსკოვში გამოსულა მესამე წიგნი «Этнографическое Обзоръіе»-სი, რომელშიაც დაბეჭდილია სხვათა შორის: წერილი ბნ აბაზაძის: «Грузинская семейная община», წერილი ა. ხახანაშვილისა «Празднованіе новаго года у грузинъ».

მათ რუსულ გაზეთში ეკითხულობთ: ვლადიკავკაეში განზრახვა ჰქონდათ გამოეცათ «Терск-Епархъ, Вѣд». როგორც სხვა ამისთანა გაზეთები გამოდის, ხოლო ეს განზრახვა არ აუსრულდათ, რადგან სამღვდლონი ცოტანი არიან და ხარჯიკი დიდი უნდება ამისთანა გაზეთსაო.

იმვე გაზეთის სიტყვით, 21 იანვარს წაიკითხა მოხსენება საარხეოლოგო კრებაზედ ლ. სტრუკოვმა: «მეფლი ეკლესიანი კავკასიაში დიდ ზეგლენიუკის მდინარის ნაპირად».

მაზეთ «დავკაში» ეკითხულობთ: «დავკასიაში, განსაკუთრებით გურიაში, მინგრეულიაში და აფხაზეთში ხარობს ნიგეზის და ბუზის ხეები, რომლებიც ძალიან ბევრი გააქვთ სამშლერ გარეთ. ამ საქმისათვის დღეს ჯეროვანი ყურადღება მიუქცევია სახელმწიფო ქონებათა მინისტრს. რომ ხსენებულს ადგილებში ეს მცენარეები მთლად არ მოისპონ, მინისტრს საჭიროდ დაუნახავს ნიგეზის და ბუზის ხეზე, რომელიც სამშლერ გარეთ მიეჭინებათ, გადაახდინონოზ ბაჟი ფუთზე 50 კ. მინისტრს თავის დადგენილობა უავე წარუდგენია სახელმწიფო რჩევისათვის».

საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის უკანასკნელი უქაზით და იმერეთის ეპისკოპოსის მიწერილობის ძალით ითხოვებოდა, რომ მედავითნეები, რომელნიც თავის მონათესავე მღვდლებთან ერთად მსახურებდნენ, გადაყვანილ ყოფილიყვნენ სხვა ეკლესიებზე, ამ ეკლესიების მედავითნეებთან შეთანხმებით და ნება ყოფილობით. მაგრამ ზოგიერთ ბლაღოჩინებს კანტორის უქაზი და ყოველად სამღვდლოს მიწერილობა კანონიერად ვერ გაუგიათ. მათ არც მედავითნეების თანხმობისათვის მიუქცევიათ ყურადღება და არც ნამდვილ ნათესაობის განხილვაში შესულან. იმათ ესრეთ ნათესაობათ უცენიათ მირაობადაც და ესრეთი მედავითნეებაც დაუმორებობით სულიერად მონათესავე მღვდლებისათვის.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ სასწავლებლებსა და გვილი-ზნეობაზედ.

ს ი ტ ე ვ ა,

თქმული გარის საბარბოს მკვლეის იაილ გამკველ-ვისაგან გარის სასულაქრო სასწავლებლებს კველესიის გურთსეკაზედ, 24-ს სექტემბერს 1889 წ.

ძაცს თავის მოკლე სიტყვების დროს ხშირად ისრეთ საშიშარს მტრებთანა აქეს საქვე — ბრძალა, რომელნიც შეუწყნარებლად და სასტიკად სდევნიან, სთრგუნავენ და ბოლოს უღებენ კაცობრიობას. იმ აურაცხელ მტერთა შორის, რომელნიც კაცს მუდამ გარს ახვევიან, რომელნიც პირქვე დამახზობელი, გამათანხირებელი, შემპირწუნებელი და დამღუბელი არიან კაცის სიტყვებისა, უსამინელისი მტერი არის სენი უმეცრებისა. თუ რამოდენად გაერცელე-ბულია ეს სენი ჩვენ ში, ამას ამტკიცებს შემდეგი მაგალითები: დღეს ჩვენს ხალხში სიმტკიცე ხასიათი-სა დასუსტებულია, პატიოსანი ზნეჩვეულება მოსპო-ბილია; აღარაა სათნოება გულისა; მათ ნაცლად ფეხს იკიდებს ბოროტება, თაღლითობა და გაიმე-რაობა. ღაუნდობლობას, შურს, მტრობას, უსამარ-თლოებას, ცარცვა-გლეჯას, ცემატყუას და ხალხის ზოცვას ვინ მოსთვლის.

რა საშუალება უნდა იხმაროს კაცმა, რომ ამ ნაირს უმგანო ცხოვრებიდან გამაჯიდეს და ისე იცხოვროს ქვეყანაზედ, როგორც შევირის კაცს? მრ-თად ერთი სახსარა, რომ ამ უმგანო ცხოვრები-

დან გამოვიდეთ, არის განათლება, რომელზედაც დამოკიდებულია მთელი კაცობრიობის კეთილ-დღე-ობა და წარმატება. ამისათვის ყოველი ჩვენგანი ვალდებულია იზრუნოს, რომ მოზარდ თაობას მი-სცეს შესაფერი აღზრდა. ამისათვის აუცილებლად საჭიროა სასწავლებლების დაარსება. სასწავლებელი არის მომსპობელი და განფანტველი უმეცრებათა სენისა. სასწავლებელი არის განათლების ლამზარი, რომელიც შუქსა ჰვენს კაცის ცხოვრებას, სასწა-ელლებელი საზოგადოებას სძენს ისრეთ პირთა, რომელთაც პირნათლად შეუძლიანთ გაუძღენენ საზო-გადოებას ჭირსა და ლხინში. სასწავლებლების არსე-ობა ქვეყანაზედ, მათი უმთავრესი საზრუნველი სა-განი და დანიშნულება იმაში მდგომარეობს, რომ გაერცელონ ხალხში განათლება, რომელმაც კეთი-ლი უნდა მოაზუნოს ქვეყანაზედ, ბოროტება კი ძარეულად აღმოფხვრას. მანათლება კაცის ზნეობის აღმამაღლებელია; იგი მარად ავარჯიშებს მას გონე-ბით, ნიეთიერად ადიდრებს, ცუდს ზნეჩვეულებას უსპობს, ხასიათს უსწორებს, ხალხს ერთი ერთმა-ნერთთან აახლოვებს. დღეს ისეთი დროა, რომ ვისაც სწავლა-ცოდნა არა აქვს შეძენილი და ამ ფარ-ხმლით არ არის აღჭურვილი, ის იმ უღონო კაცს ემაგავება, რომელიც სხვის ხელთა შემაყურე-ბელია, რა არის სხვისი ნაოფლარით ისარგებლო ს და მით გამოიკვებოს თავის თავი.

მანაკუთრებით და უმთავრესი ჩვენი მოვალე-ობა იმაში უნდა მდგომარეობდეს, რომ ჭეშმარიტად აღეზარდოთ ჩვენი შვილები. უნდა ვეცდოდით, რომ ისრე აღეზარდოთ იგინი, როგორც დრო და ჟამი მოითხოვს, უნდა უფრთხილდებოდეთ ჩვენს შვი-ლებს — მოზარდ თაობას, როგორც ჩვენ თავს, მერ-მისის იმედს და მათი ბედნიერება ჩვენის თავის ბე-დნიერებად უნდა ჩავთვალოთ, რადგან მომავალი ცხოვრების კეთილ-დღეობა ჩვენი მათზედაა დამოკი-დებული. ჩვენ დარწმუნებულიც უნდა ვიყოთ, რომ, თუ ჩვენი შვილების ყოველ საქორეობას ყურადღე-

ბით და გულდასმით მოვეყრობით, თუ შრომა და ამავი მათზედ კეთილსინდისიერად და პატონანად იქმნება მოხმარებელი, მაშინ ეს წევრობითი ვალი, ჩვენი მხრით მოყვანილი ხალსრულებაში, იქმნება ჩვენივეს ჯილდოთ.

ამ უქანსენელს ღროს, როგორათაც სხვა წოდების ერთა შორის, ისე ჩვენ სამღვლელოთა შორისაც ირინა თვე მეტად სასიამოვნო მოვლენამ, სწავლა-ცოდნის საჭიროებამ. სამღვლელობა გრძნობს და დარწმუნებულთა კიდევ, რომ წარმატება კაცისა როგორც განებითად ისე ქონებით შესაძლებელია მხოლოდ სწავლით და განათლებით და, თუ ამ მხრივ იგი დაუწყაუფლებელი დარჩა, სამუდამად პირუტყვად დარჩება; ამიტომ ჩვენი სამღვლელობა ცდილობს, რომ მოზარდი თაობა გააპატონოს და გარდაჰქმნას, გარდააკეთოს განებითად და ზნეობითად.

ღვეწადელი ღვე ქვეშაირიჲად სასიხარულო და სასიამოვნო ღვეთ უნდა ჩვეთვალათ არა მარტო ჩვენ სამღვლელოთათვის, არამედ მთელი საზოგადოებისათვის. ჩვენმა სამღვლეობებამ აღმართა მოზარდ თაობისათვის ეს მკვიდრი შენობა, საიდგანაც სწავლა-ცოდნას გამოიტანს მოზარდი თაობა.

დასასრულ, მსმენელნო, არ შემოძლია უყურადღებოდ დავსტავო ის ღირს შესანიშნავი ფაქტიც, რომ ამ ჩვენ მიერ აღმართულ შენობასთან—სასწავლებელთან, მოთავსებულთა ეკლესიაც, რომელიც უკვე ეკურთხა ღღეს ღირსისა მამისა ჩვენიისა ბიორგი მთაწმინდელის სახელობედ. ამიტომ საჭიროდ ერთც მოკლედ მოგიხზათ ამ წმ. ბიორგის ცხოვრება. იგი იყო თავადის შთამომავალი სამცხედგან (ცხლანდელი ზემო-ქართლიდგან); იგი იყო ჰეშმარტი ქრისტიანე, მის მშობლებს აღტემა ჰქანდათ ლპერთთან, თუ რომ მათ შეეძინებოდათ ძე, შესწირავდნენ ლპერთს. მართლაც შეეძინათ მათ ძე ბიორგი, და, როდესაც შეიქმნა შეიღის წლისა, მშობელთ მიიყვანეს იგი

მონასტრის ტაძარში და ჩააბარეს იგი მისივე დას მკელეს. ბიორგი დაიბადა მეფერთმეტე საუკუნეში ბაგრატ მეფისის ღროს, და ღროსა მის მყოფობისასა ტაძრის მონასტერში, იგი როგორც ხორციელად, ისე ღვთის შინა და ქრისტიანულს კეთილ-მასხურებაში იზრდებოდა. ღირსი ბიორგი სიწმიდგანვე ზრუნავდა ივერიის ეკლესიისათვის, რისთვისაც ღვთაბერივი მადლი მას თან უძღოდა, უპართავდა ხელს ყოველს საქმეში. მონასტერში ბიორგიმ დიდხანს არ დამკო; იგი გადავიდა ხახულის მონასტერში, ცხლანდელს ახალციხეში. ამ მონასტერში ბიორგი სწავლოდა საღმრთო წიგნებს და ისე დახელოვნდა, რომ მალე გადაჰქარბა თავის ახანაგებს. ხახულის მონასტრიდგან ბიორგი გადავიდა ქანსტანტინეოლიში. აქ მან შეისწავლა: ფილოსოფია, ღვთის მეტყველება, რიტორება, ბერძნული და სხვა ენები. ქანსტანტინეოლიდამ წმიდა ბიორგი დაბრუნდა ისევე ხახულის მონასტერში, შემოხსა სქემა, იქიდან იმოგზავრა ივერუსალიმს და სირიას, საიდგანაც დაბრუნდა ათონის ივერიის მონასტერში, სადაც მიიღო მღვდლობა.

ღირსმა ბიორგიმ გადათავადიერა და შესწორა წმ. სახარება, აგრეთვე გადასწორა პავლე მკიქელის ეპისტოლენი და მასთან მრავალი სხვა წიგნებიც სთარგმნა, რომ ივერიის ეკლესიაში შემოეღო წესი და რიგი ღვთის-მასხურების ღრას. ღირსმა ბიორგიმ სთარგმნა ბერძნულიდამ ქართულს ენახედ სხვა და სხვა საეკლესიო წიგნები.

სხვათა ღვეწლთა და შრომათა შორის, ბიორგის ის ღვეწლიც მათქმის, რომ სამეგრელოს ქუანდლის მონასტერში მან დააარსა სასწავლებელი, სადაც ასწავლიდნენ გამოცილინი მწყემსნი ეკლესიისანი ქრისტიანულს სარწმუნოებასა და ზნეობას. ამასთანავე მან შექარბა ოთხმოცამედ სხვა და სხვა წოდების ეპეკანი და ერთგულად ასწავლიდა მათ ქრისტიანულს სწავლას და ზრდიდა მათ ღვთის შინა და კრძალულებაში.

ღირსი ზიორგი გარდაიცვალა ქონსტანტინე-პოლში, აქედან მოასვენეს მისი გვამი ათონის ივერიის მონასტერში და დასვენეს ერთს ეკკლესიაში. ბოლოს საქართველოს ეკკლესიამ წმ. ზიორგი შერაცხა წმიდათა შორის და დღესასწაულიც დაადგინა 27 ივლისს.

ამ ეკკლესიაში ჩვენი შეილები ყოველ უქმედს და დღესასწაულს დღეებში მოისმენენ წირვა-ლოცვას. ეკკლესია სასულიერო სასწავლებელში მცველია მოწაფეთა და აძლევს მათ «დასაბამის სიბრძნესა და შიშსა ღვთისასა», ამ ეკკლესიაში ჩვენი შეილების ნორჩი გულნი მარად უნდა მიივლტოდნენ ღოცვითა ზეციერის მამისადმი, რომ მან მისცეს მათ შრომაში შემწეობა, სწავლაში ნიჭიერება, მათდა შესაფერ მწუხარებაში ნუგეშის-ცემა; იგი ეკკლესია მუდმივი მომგონებელი უნდა იყოს როგორც მასწავლებელთა, ისრე მოსწავლეთათვის, რომ მიადწიონ ჭეშმარიტს ქრისტიანულს ზნეობის აღზრდის მიზანს, კეთილკრძალული ყოფაქცევა იქონიონ ცხოვრებაში, კეთილი განზრახვა და სიფრთხილე ჰქონდეთ სიტყვის წარმოთქმაში და ყოველ ქცევასა და მოძრაობაში.

მადლობდეთ შუალსა ლმერთსა იმ დიდის წყალობისათვის, რომელიც მან გარდამოგვივლინა ჩვენ ამ სასწავლებლის და ეკკლესიის აღშენების დროს. აღვიაროთ მის წინ მდაბალის გულით: «შვეთუ შეფლმან არ აღაშენა სახლი, ცუდათ შერებიან მაშენებელნი მისნი».

შველსათვის მანუგეშებელი და განმაცოცხლებელი უნდა იყოს ის გულითადი შემწეობა და ცხოველი თანაგრძნობა ამ საქმეში სასწავლებლის და ეკკლესიის აღშენებაში, რომელიც აღმოიჩინეს ზოგიერთ პირთა პიროვნულის შრომით, ვისურვოთ ყოველთა აქ მყოფთა, რომ შუალმა ლმერთმა მისცეს ამ ხალხს სასწავლებელს მტკიცე დასაბამი სიბრძნისა, სარწმუნოებისა და ამახთან სიცოცხლე, დღებრძელობა, და კეთილწარმატება. ამინ.

მ ვ შ ი რ უ ლ ე ბ ა .

დავით აღმაშენებლის სამლოცველოს განსასხლებლად და წმ. მოწამეთა დავით და კანსტანტინეს კუბოს მოსაშობებლად ჩვენ მთავადეთ შეწირულებას შემდეგ ზართაგან:

მუთისის გუბერნიის სახელმწიფო ქონებათა სამმართველს გამგის ანდრია სიმონის ძის ბაზრეკელოვისგან შემოვიღა 32 მანეთი და 53 კ. ეს ფულები შეუწირავთ:

ანდრია სიმონისძეს ბაზრეკელოვს	5 მან.
მათ მეუღლეს მევენია ანდრიას ასულს	5 »
ი. ს. მოჭენესკის	1 »
ნ. ი. ხაველიეთს	1 »
ნ. დ. ლორთქიფანიძეს	1 »
ბესარიონ მახარ. ბაბუნიას	3 »
ქონსტანტინე იაკობისძე ნიკოლაძეს	1 »
ბესარიონ მკერ. ანდელაძეს	2 »
სამსონ შოკოლიანს	50 კ.
მრბალოზ შუმბურაძეს	20 »
ქონსტანტინე ჩაჩხიანს	1 მ.
ქონსტანტინე ჩაჩხიანს	60 კ.
არკადი მოჭენესკის	50 »
მასილ პირინ	1 »
მუჩინის	50 კ.
მინა ჩაყვიანს	1 მ.
ნ. სტაკოვს	1 »
ფ. მახრუშევს	2 »
ა. მურციკიძეს	1 »
ილარიონ ღალაქივილის	20 »
მიქტორ მარჯაროვს	20 »
მიხაილ მარჯანიძეს	20 »
ალექსანდრე ძლდაშვილს	20 »
იოლონ მესეს	20 »
სამსონ ბრიგოლაშვილს	20 »
ქონსტანტინე მურციკიძეს	20 »
სოლომონ ბრიგოლაშვილს	10 »
დ. ალხაზ.	20 »
გრი. სარუმოვს	20 »
წმ წმ	33 »
ქომა.	50 »
ფ. სიმონ.	1 მ.

ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის სამხარეთელო-
საგან მიღებულია 9 მანეო. ეს ფულები შემოაუწი-
რაგს შემდეგ პირებს:

მასწავლებელს ლაზენსკის	50 კ.
ბოპორკის	50 >
ქ. იურმ.	25 >
გიმნაზიის აღმზრდელს ბ. მლ. შანიძეს 1 მ.	
მ. მანაურ.	25 კ.
მ. ოფ.	50 კ.
აღმზრდელს ნ. აბულაძეს	1 მ.
გიმნაზიის საღმრთო სჯულის მასწავლე- ბელს დეკანოზს მ. მ. მკაჭავაძეს	50 კ.
ნ. სტურსკის	50 >
ა. ილიენკოს	50 >
ს. ლოლაბერიძეს	3 მ.
ს. ძინძინს	50 კ.
<hr/>	
სულ	9 მან.

ლოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და
მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილ ზნეობისა და
სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს
სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზო-
გიერთი საქეო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცი
ლებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი
მოვალეობის აღსრულებისათვის.

მიზანი და დანიშნულება რუსული გამოცემისა,
ზემოხსენებულის პროგრამის აღსრულების გარდა,
არის—1) შეტყობინოს რუსეთის სასულიერო და
საერო წოდებას შინაარსი შესანიშნავ და საინტერე-
სო «მწყემს»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) გააც-
ნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას სა-
ქართველო, ეს დაშორებული კუთხე რუსეთის იმპე-
რიისა და საქართველოს სასულიერო და საერო წო-
დება ქართული გამოცემის საშუალებით გააცნოს
რუსეთის სასულიერო მწერლობას და ხალხის
ცხოვრებას.

ფ ა ს ი გ ა ზ ე თ ი ს ა :

მიიღება ხელის-მოწერა 1890 წლისათვის ორ-
პირიველ გამოცემათა ძარბოულს

„მწყემსზედ“

ბ

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზედ

მიზანი და დანიშნულება ვაზეთისა: 1) შეტყო-
ბინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა გან-
კარგულედა და მოქმედება უშაღოესთა სასულიერო და
საზოგადოებრივ მართებლობათა, კონსისტორიათა და
მღვდელ-მთავრთა; 2) ვაეგრცელს ქართველ სასუ-
ლიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა
და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვ-
რების კითხვათა შესახებ; 3) ვაეგრცელს საქართვე-

12 თვით «მწყემსი» 5 მ. | 6 თვით «მწყემსი» 3 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 6 > — ,, ორივე გამოცემა 4 >
— ,, რუსული ,, 3 მ. | — ,, რუსული ,, 2 მ.

რედაქცია იმყოფება ქ. თბილისში ოქრომჭედლების
ქუჩაზე № 20, რედაქტორის საკუთარ სახლებში.

რედაქციას აქვს კანტორები: ქ. ქუთაისში ხანა-
ნაშვილების სახლებში და დ. ვეირადაში რედაქტორის
საკუთარ სახლებში.

ვაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც
რედაქციაში, ისე კანტორაში.

ზარემ მცხოვრებთა ვაზეთის დაბარება შეუძლიათ
ამ აღრებით: ВЪ КВИРИИ, ВЪ КОНТОРУ РЕДАЦІИ
„МЦЕМСИ“ И «ПАСТЫРЬ».

ი ს უ ი დ ა გ ი ა ნ

დეკანოზი დავით დამბაშიძისაგან შედგენილი და გამოცემული წიგნები:

თბილისში, ბრიტუროვის, ჩარკვიანის და ცენტრალურ წიგნის მაღაზიებში, ქუთაისში—ძმ. შილაძეების წიგნის მაღაზიაში, **ოზურგეთში**—ლომკაცი აბაშიძის და იოსებ ხელაძის წიგნის მაღაზიაში, **სოანში**—წერეთლის წიგნის მაღაზიაში და **ყვარალაში**—თვით გამომცემელთან.

- 1) დარიგება საღვრთო სჯულის სწავლამ-ბაზედ, რომელიც უწმიდესი სინოდი-საგან მოწონებულისა როგორც სასწავ-ლო საღმრთო სჯულისა საეკლესიო-სამრევლო და სხვა პირველ დასაწყის სკოლებში.— ფასი 30 გ.
- 2) იგივე დაწაკება საღმრთო სჯულის სწავ-ლაზედ რუსულს და ქართულს ენაზე 50 გ.
- 3) სამართავლოს სამკლემსო ისტორია ფასი უდით 45 გ.
- 4) მართული ლოცვანი, თვეთა მეტყვე-ლებით, ქორთნიონით და მართლ-მადიდებელი ეკლ. უმთავრესი დღე-სასწავლების მოთხრობით.— ფასი . . . 30—
- 5) ახალი კარბაღინი, რომელიც განხი-ლული და ნება-დართულია გავსისის საეპიმო რჩევისაგან.—ფასი 1 მან.
- 6) მღვდლოთვისა სწავლადებას შესრულე-ბის დროს საჭირო სსხელმძღვანელო წიგნი—ფასი უდით 30 გ.
- 7) ახალი სასულირო კონსისტორიათა წესდებულება.— ფასი უდით 50—
- 8) მცხეთის ტაძარი და წმიდა ნინო, მართავლთ ბანანათლბალი,— ფასი . . . 25—

- 9) გელათის მონასტარი და ცხოვრების ალწარმოება მუჟის დავით ალაშანე-ბელისა.—ფასი 30—
- 10) წმ. მოწამენი დავით და მოწმებანი და მოწამეთის მონასტარი.—ფასი . . . 5—
- 11) წმიდანი მღვდელ-მთაბარნი: ბასილი დიდი, გრიგორი ღვთის-მეტყველი და მოწამენი მოწმებანი, სურათებით — ფასი . . . 5—
- 12) მიკამა უშლისა, სურათით.—ფასი . . . 2—
- 13) დიდ-მარხვის წინ, სურათით.—ფასი . . . 2—
- 14) ხარება ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა სურათით.—ფასი 2—
- 15) გზობა სურათით—ფასი 2—
- 16) ალღობა სურათით— ფასი 2—
- 17) კონსტოლი კილატის მშობლის წმიდი თაჟის მშობარ ქალთან 5—
- 18) მუჟ სოლომონ ბრძენი სურათით—ფ. . . 5—
- 19) ცხოვრების ალწარა წმ. მოც. სწორის დიდის მთაბარს ვლადიმირისა 2—
- 20) წმიდა ნანა ქართველთ-განმანათლებელი 2—
- 21) შიო-მღვიმის მონასტერ და ცხობების აღწერა დარსის მამის ჩვენისა შიოსა სურათით—ფასი —5
- 22) მიქინაბა ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა, სურათით—ფასი 2—
- 23) აბაღვამა პატრონისა და ცხოველ-მყოფელისა ჯარისა უშლისა სურათით 2—
- 24) ღვთის მშობლის დაბადება—სურათით . . . 2—
- 25) ტაძრად მიუწამება ღვთის მშობლისა 2—
- 26) მსოფრი სურათით.—ფასი 5—

ვინც წემო აღნიშნულ წიგნებს გამოაწერს არა ნაკლებ ერთი თუმნისა, მის მსხუთზე დაეთიბება 15 გ. ვინც 2 გ. წიგნებს დაბარებს არა ნაკლებ ასა ცდასა, ის ფასტით გასავსეს არ იხდის.